

minthogy Achim becsmérelésével, a politikai összeesküvés gondos kerülgetésével mentse, ami menthető.

Pütkösti Árpád kérdésének másik fele arra vonatkozik, hogy kinek higgyen a mai nemzedék: az Achimot megtagadó Székelynek-e vagy a proletárdiktatúra Székelyének? Az ilyen kérdésfeltevésnek akkor lenne helye, ha Székely belső indítóerőt sikerülne közvetlen korrelációba hozni az 1919 előtti viharsarki osztályharc oly vonatkozású kérdéseivel, amelyek közvetlenül érintették őt. Mint afféle vidéki városban helyet kereső jogász, ő sem mentes attól, hogy a helyi nagyságok bizalmát elnyerje, hiszen az a kezdő vizitáció is az „értékesebb embereknek” szólt. Sőt ahogy látom mozogni a többi békéscsabai ügyvédet, egyértelműen megállapítható, hogy egyikben sem égett annyi politikai ambíció, mint Székelyben. De ez az ambíció nem arra épült, hogy egy politikai elvet a történelem különböző fordulatain keresztül hűségesen képviseljen, hanem inkább arra, hogy a mindenkor erősebb politikai küzdőfél mellé álljon. Mikor 1910 körül Achim politikai csillaga Békéscsabán igen magasra kúszott, jogásza lett. Mikor fölszították az Achim-ellenes tüzet, az összeesküvésben vállalt szerepet. Mikor meg kellett békíteni Achim népét, akkor bűnbocsánatot színel. Az első világháború politikai küzdelmei a munkásmozgalom felé mutattak, Székely ekkor „marxista előadásokat” tartott. Majd a kirobbant forradalmak idején ő lett a „forradalom esze”. De Achim népe nem tudott könnyen felejteni, és ezt értésére is adta az 1919 áprilisában megtartott választásokon. Néhány társával együtt őket buktatták ki, a teljhatalmú politikai biztos szerint azért, mert „Több burzsoá került bele” a tanácsba. (Tanulmányok Békéscsaba történetéből. Békéscsaba. 1970. 273. l.) Az első világháború utáni forradalmi apály után Székely Lajos megint az erősek oldalára állt, és végleg elhagyta a munkásmozgalmat.

Pütkösti Árpád kérdésfeltevése olyan történeti személyek esetében indokolt, mint Domokos József, aki 1911-ben is barátja volt Achim politikai eszmevilágának, majd útja egyenesen ívelt a munkásmozgalomhoz, ahol egy életen keresztül kitarzott az eszme mellett, de úgy, hogy sohasem tagadta meg a politikai pályáját indító Achim emlékét. Székely Lajos útja más volt, de ez semmiképpen sem azt igazolja, hogy a munkásmozgalom és az Alföldi Parasztpárt politikai programja keresztezi egymást. Ellenkezőleg, mindkét politikai mozgalom a demokratikus Magyarország megteremtéséért küzdött, csak a mozgalmak történeti perspektíváinak grádusaiban van lényeges és alapos különbség. Székely Lajos esetében nem ennek volt alapvetően differenciáló hatása, hanem azoknak a belső erőknél, amelyek őt politikai pályáján mozgatták. Nem Achim okozott Székely politikai pályáján törést, hanem az, hogy a politikai eszmékhez való hűséggel hadilábon állt.

KIRÁLY ISTVÁN,
az MTA Dunántúli Intézetének
tudományos munkatársa

